

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

FOTBALOVÝ MÍČ 4

Popis aktivity

Konstrukce odchylek přímk a rovin v tělese, resp. úhlů, které svírají stěny a hrany v mnohostěnu.

Předpokládané znalosti

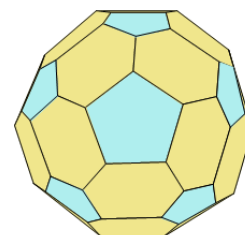
Odchylka roviny a přímky, odchylka dvou rovin, definice a věty o kolmosti rovin a přímek

Potřebné pomůcky

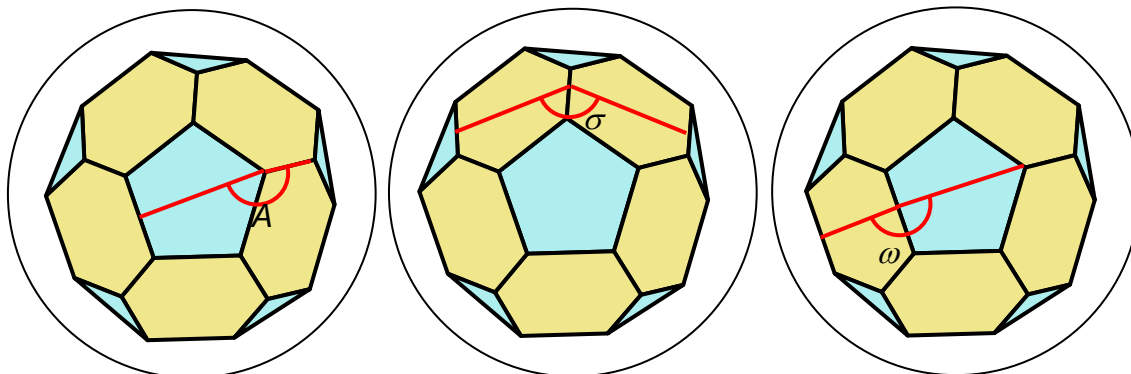
Rýsovací potřeby

Zadání

Fotbalový míč má tvar mnohostěnu složeného z pravidelných pětiúhelníků a z pravidelných šestiúhelníků.

Každý vrchol je společný třem stěnám, z nichž dvě mají tvar pravidelného šestiúhelníku, třetí stěna má tvar pravidelného pětiúhelníku.

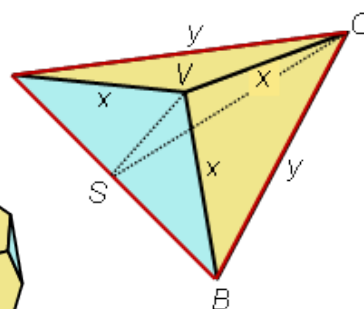
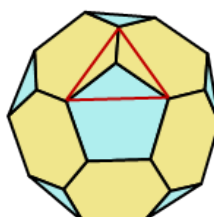

1. Jaký úhel svírá stěna tvaru pětiúhelníku s hranou mezi dvěma sousedními shodnými stěnami tvaru šestiúhelníku?
2. Jaký úhel svírají dvě sousední shodné stěny?
3. Jaký úhel svírají dvě sousední neshodné stěny ABV a VBN ?

Úlohy řešte graficky.

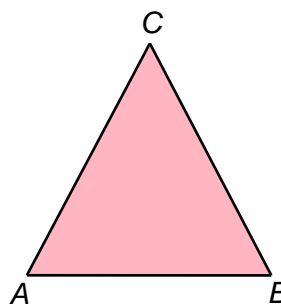
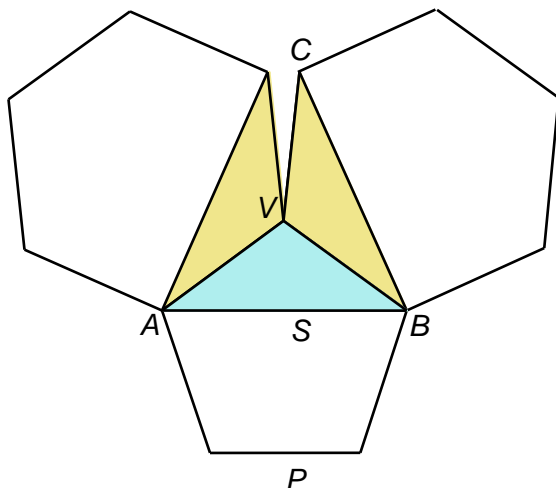
Možný postup řešení, metodické poznámky

Všechny hrany mnohostěnu jsou stejně dlouhé, jejich délku označme symbolem x . Ze tří stěn s jedním společným vrcholem oddělíme trojboký jehlan. Jeho stěnami jsou rovnoramenné trojúhelníky. Právě dva z nich jsou shodné:
 $|AV| = |BV| = |CV| = x$, $|AC| = |BC| = y$.

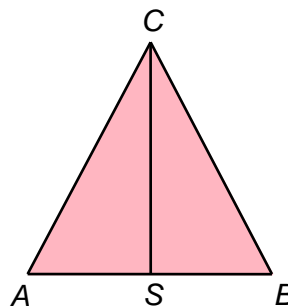
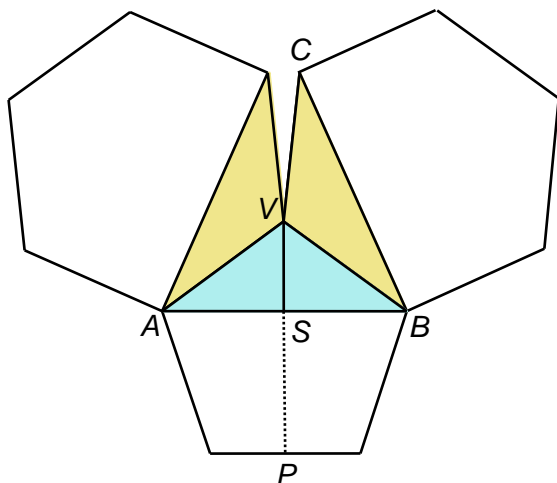
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zvolíme délku hrany x (např. 2 cm) a sestojíme dva pravidelné šestiúhelníky a jeden pravidelný pětiúhelník se stranami délky x .

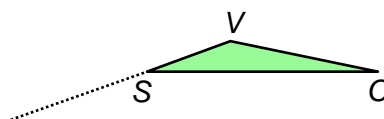

V těchto třech n -úhelnících vyznačíme tři stěny ABV , BCV a ACV trojbokého jehlanu $ABCV$. Dále sestojíme podle věty *sss* trojúhelník ABC , který je podstavou trojbokého jehlanu $ABCV$. Délky stran odměříme v prvním obrázku.

1. Jaký úhel svírá stěna tvaru pětiúhelníku s hranou mezi dvěma sousedními shodnými stěnami tvaru šestiúhelníku (úhel CVS)?

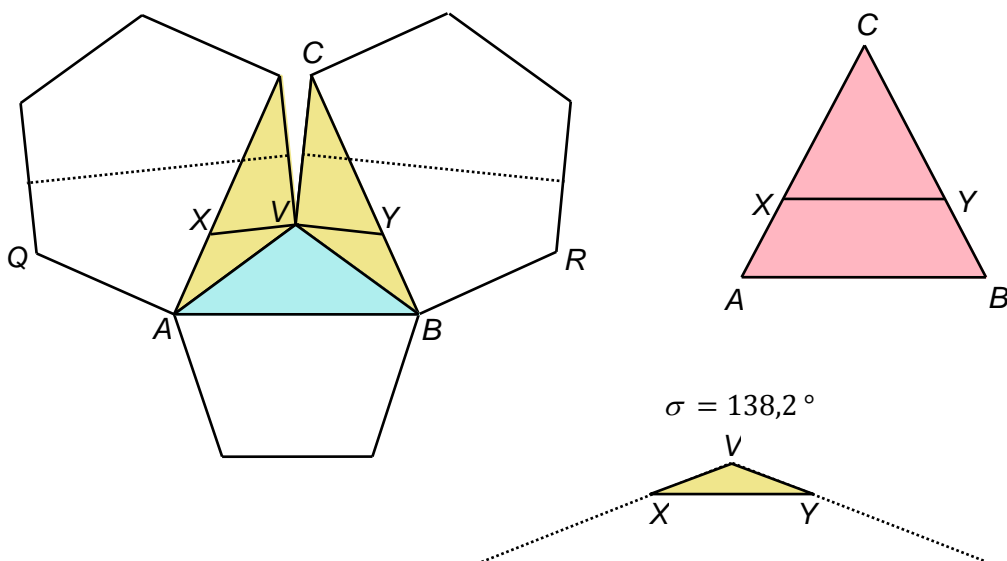
$$\varphi = 148,3^\circ$$

V trojúhelníku ABV a ABC sestojíme osu strany AB , střed strany označíme symbolem S . Požadovaný úhel je v trojúhelníku SVC při vrcholu V . Trojúhelník sestojíme podle věty *sss*, délky stran SV a CV naměříme v prvním obrázku délky strany CS ve druhém obrázku. Lomenou čáru CVP lze nalézt na povrchu tělesa.

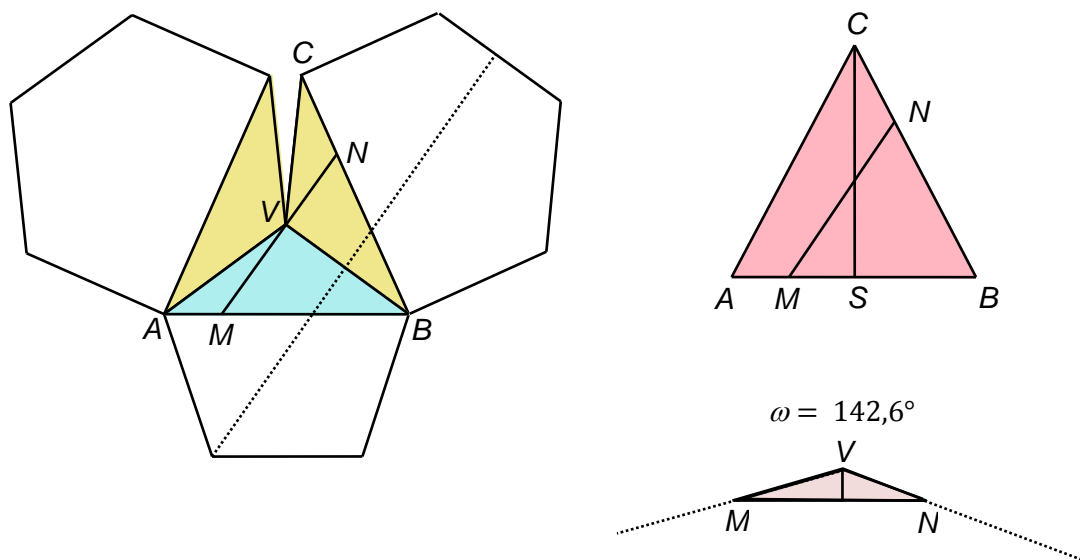
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Jaký úhel svírají dvě sousední shodné stěny?

V prvním obrázku sestrojíme z bodu V kolmici k úsečce CV , průsečík s přímkou BC označíme Y . Podobně získáme bod X . Body X, Y sestrojíme i v trojúhelníku ABC . (Vzdálenosti se přenesou z prvního obrázku.) Podle věty sss sestrojíme trojúhelník XYV , vzdálenosti XV a YV přeneseme z prvního obrázku, vzdálenost XY z druhého obrázku. (Na polopřímky VX a VY přeneseme vzdálenosti VQ a VR a vyznačíme tečkovaně.)

3. Jaký úhel svírají dvě sousední neshodné stěny ABV a VBN ?

Z vrcholu V v prvním obrázku sestrojíme kolmici ke společné hraně VB . Průsečík s úsečkou BC označíme N , průsečík s úsečkou AB označíme M . Ve druhém obrázku v postavě ABC sestrojíme body M, N tak, že přeneseme vzdálenosti AM a CN z prvního obrázku, a sestrojíme úsečku MN . Sestrojíme trojúhelník MNV tak, že úsečky MV a NV přeneseme z prvního obrázku a úsečku MN z druhého obrázku.

Úlohu lze řešit i počtetně (viz Fotbalový míč 3).

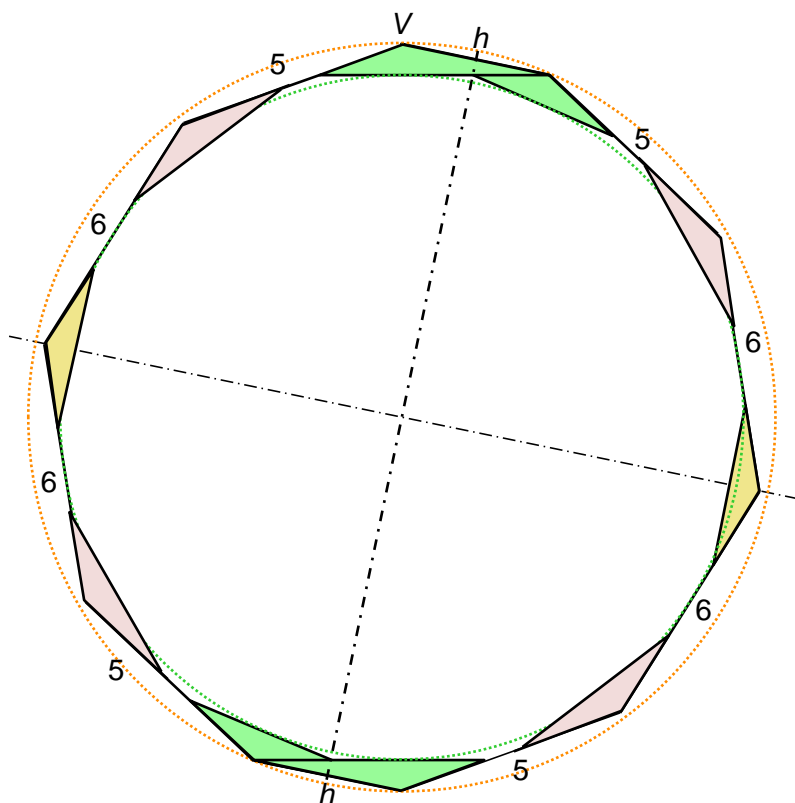
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doplňkové aktivity

Provedme vrcholem V řez mnohostěnu (fotbalového míče) rovinou, která mnohostěn rozdělí na dvě shodné poloviny. Řešte graficky.

Řešení:

Postupně nanášíme úsečky, které jsou na stěnách mnohoúhelníku h , 5 , 6 , viz vysvětlivky.

Řez tvoří desetiúhelník, který je „téměř“ vepsán do kružnice. Řez má dvě osy souměrnosti.

Vysvětlivky:

h
je hrana mezi dvěma šestiúhelníky

6
je úsečka, která spojuje středy protějších stran šestiúhelníku a šestiúhelník rozděluje na dvě stejné části

5
je úsečka, která spojuje vrchol se středem protější strany a pětiúhelník rozděluje na dvě stejné části

Obrazový materiál

Dílo autora